

Agnieszka Romanko

MIĘDZYNARODOWA KONFERENCJA NAUKOWA „PRZYNALEŻNOŚĆ DO KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO”

Dnia 30 września 2016 r. w Instytucie Teologicznym im. Św. Józefa Bilczewskiego we Lwowie odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „Przynależność do Kościoła Katolickiego” pod patronatem Jego Ekscelencji abp. dr. Mieczysława Mokrzyckiego – Metropolity Lwowskiego Kościoła Rzymskokatolickiego, Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Rzymskokatolickiego Ukrainy. Organizatorami tego wydarzenia byli: Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL, Instytut Teologiczny im. Św. Józefa Bilczewskiego we Lwowie oraz Zakon Braci Mniejszych Konwentualnych (Ordo Fratrum Minorum Conventualium).

Konferencja rozpoczęła się Mszą Świętą, której przewodniczył i podczas której wygłosił homilię abp M. Mokrzycki.

W ramach otwarcia głos zabrał ks. dr Jacek Uliasz – Dyrektor Instytutu Teologicznego im. Św. Józefa Bilczewskiego we Lwowie. Ks. Uliasz powitał wszystkich gości: abp. Mokrzyckiego, bp. Mariana Buczka – Biskupa Seniora Diecezji Charkowsko-Zaporoskiej, ks. infulata Józefa Pawliczka – wikariusza generalnego Archidiecezji Lwowskiej, a także duchowieństwo, siostry zakonne i wiernych świeckich Archidiecezji Lwowskiej oraz studentów Instytutu Teologicznego im. Św. Józefa Bilczewskiego we Lwowie. W sposób szczególny powitał Prelegentów: ks. dr. hab. Mirosława Sitarza, prof. KUL – Kierownika Katedry Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego KUL, dr Annę Słowikowską, ks. dr. hab. Józefa Marćina, który przybył wraz z ks. mgr. lic. Pawłem Repko – byłym wikariuszem generalnym Epar-

Dr AGNIESZKA ROMANKO, asystent w Katedrze Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego, Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin, Polska, e-mail: aga2411@vp.pl

chii Prešov, ks. doc. Andriya Tanasiychuka oraz ks. dr. Stanisława Kawę OFMConv.

W imieniu organizatorów otwarcia konferencji dokonał ks. M. Sitarz, który podziękował ks. S. Kawie i dr A. Słowikowskiej – pomysłodawcom tego wydarzenia naukowego. Zauważył, że wszyscy obecni reprezentują całą porcję Ludu Bożego. Przedstawiciele trzech Narodów – Ukrainy, Słowacji i Polski – stanowią jedną rodzinę Bożą. Profesor powiedział, że liturgia ma dwa cele: uwielbienie Boga i uświęcenie człowieka, a tematyka sympozjum odnosi się w sposób szczególnie do uświęcenia człowieka. Przypomnił, że zgodnie z kan. 748 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. [dalej cyt.: KPK/83], wszyscy ludzie obowiązani są szukać prawdy dotyczącej Boga i Jego Kościoła, a poznana mają obowiązek i prawo z mocy prawa Bożego przyjąć i zachowywać. Ks. Sitarz, za kard. Josephem Ratzingerem, który określił miejsce Kościoła w Europie, stwierdził: „Wizerunek Kościoła nowożytności w istotny sposób kształtuje fakt, że w zupełnie nieprzewidywalny sposób stał się on Kościołem pogan i proces ten postępuje. Dzieje się tak nie jak dawniej, kiedy to doszło do powstania Kościoła z pogan, którzy stali się chrześcijanami, lecz Kościoła pogan, którzy zważają się jeszcze chrześcijanami, lecz w rzeczywistości są poganami. Obecnie pogaństwo osiadło w samym Kościele. Właśnie to jest cechą charakterystyczną Kościoła naszych czasów, podobnie, jak i neopogaństwa, że mamy do czynienia z pogaństwem w Kościele oraz z Kościołem, w którego sercu krzewi się pogaństwo”.

Abp. M. Mokrzycki podziękował i pogratulował organizatorom, a w sposób szczególnie prof. Sitarzowi, za podjęcie się trudu zorganizowania konferencji naukowej na temat przynależności do Kościoła Katolickiego. Podkreślił, że w Archidiecezji Lwowskiej kwestie obrządkowe są bardzo aktualne i potrzebują uregulowania, również na płaszczyźnie prawnej.

Program konferencji obejmował dwie sesje, którym przewodniczył bp Buczek.

Referat nt. „Znaczenie prawne pojęć: przynależność, obrzęd, obrządek, ryt, tradycja” wygłosiła dr A. Słowikowska (KUL). Prelegent-

ka w pierwszej kolejności wyjaśniła semantyczne znaczenie wskazanych terminów, a następnie podała ich znaczenie prawne. Przynależność do Kościoła oznacza członkostwo Kościoła, które realizuje się na płaszczyźnie widzialnej, jako zewnętrzne związanie ze strukturą społeczności religijnej, jaką jest Kościół, oraz na płaszczyźnie niewidzialnej, dotyczącej prowadzenia życia zgodnie z wiarą i uznania w Chrystusie Boga i Zbawiciela. Przez obrzęd należy rozumieć zachowanie określonych w prawie liturgicznym czynności przy sprawowaniu kultu Bożego. Zespół tych czynności zawarty jest w księgach liturgicznych. Wyrażenie „obrzędek” oznacza sposób wyrażania wiary katolickiej przez wspólnotę wiernych, których łączy, a zarazem różnicuje to samo dziedzictwo teologiczne, duchowe, liturgiczne i dyscyplinarne, ukształtowane w określonych warunkach kulturowych i historycznych. Wyjaśniając pojęcie „rytu”, A. Słowikowska zwróciła uwagę na zbieżność rytu i obrządku. Dodała, że zarówno ryt, jak i obrzędek, może występować w różnych kontekstach, tzn. niektóre istniejące w Kościele obrządki charakteryzuje ich własny ryt, czyli inny, odrębny sposób uwielbienia Boga. Termin „tradycja” w ujęciu teologicznym rozpatrywany jest w aspekcie czynnym (proces przekazu Objawienia od Jezusa Chrystusa przez Apostołów do współczesności, urzeczywistniany w Kościele przy asystencji Ducha Świętego, mający źródło w Trójcy Świętej) i biernym (treść przekazywana w Objawieniu, a także wynikające z niego zachowania ludzkie). Podsumowując Prelegentka stwierdziła: „Biorąc pod uwagę znaczenie przynależności należy dostrzegać zarówno przynależność do Chrystusa, jak i przynależność do Kościoła. Natomiast zestawiając ze sobą więzy tej przynależności, czyli wspólnotę wiary, sakramentów i zwierzchnictwa kościelnego z definicją legalną obrządku, można wskazać także na przynależność do obrządku, ponieważ wiąże się ona z przynależnością do określonego Kościoła *sui iuris*”.

Po przerwie, prelekcję nt. „Prawo osoby do wolności religijnej a zmiana obrządku” wygłosił ks. S. Kawa (Instytut Teologiczny im. Św. Józefa Bilczewskiego we Lwowie), który przeanalizował ustawodawstwo kościelne pod względem przestrzegania wolności sumienia i religii w regulacjach kodeksowych dotyczących zmiany obrządków w Kościele Katolickim. Ksiądz Doktor wskazując podstawy i pojęcie

wolności religijnej stwierdził, że prawo osoby do wolności religijnej wynika z koncepcji praw człowieka, która zakłada, że każdemu człowiekowi przysługują pewne prawa, których źródłem obowiązywania jest przyrodzona i niezbywalna godność ludzka. Następnie zaprezentował kwestie związane ze zmianą obrządku w prawie kanonicznym. Podkreślił, że ustawodawca powszechny dopuszcza w kan. 112 § 1 KPK/83 możliwość zmiany obrządku w trzech przypadkach: 1) do innego obrządku mogą zostać włączeni ci, którzy otrzymali zezwolenie Stolicy Apostolskiej; 2) do Kościoła innego obrządku zostaje włączony małżonek, który zawierając małżeństwo lub w czasie jego trwania oświadczy, że pragnie przejść do Kościoła innego obrządku; 3) we wszystkich tych przypadkach prawo gwarantuje możliwość powrotu do dawnego obrządku po ustaniu małżeństwa (lub z jakiegokolwiek przyczyny). Ostatnim elementem wystąpienia ks. Kawy była ocena prawno-kanonicznych regulacji dotyczących zmiany obrządku. Zdaniem Prelegenta, prawodawca kościelny pragnie chronić wschodnie Kościoły *sui iuris*, które są mniejszością wobec Kościoła łacińskiego. Z uwagi na to, że ustawodawca kościelny nie podaje „poważnych racji” dotyczących zmiany obrządku, zachodzi niebezpieczeństwo subiektywnego ich oceniania.

Następnie ks. prof. Sitarz (KUL) zaprezentował referat nt. „Kryteria przynależności do Kościoła”. Wskazał, że kryteriów przynależności do Kościoła nie można rozpatrywać w oderwaniu od samego Kościoła, ponieważ w nim mają powstać ściśle określone więzy prawne, które wiernych w Kościele połączą z Chrystusem. Prelegent, w celu analizy poszczególnych kryteriów przynależności do wspólnoty Kościoła, w pierwszej kolejności zdefiniował pojęcie Kościoła, do którego istoty należy widzialność i ciągłość w czasie oraz jego nieprzerwane istnienie od czasów Jezusa po dzień dzisiejszy. Pierwszym kryterium decydującym o przynależności do Kościoła jest wyznawanie wiary, które oznacza przyjęcie aktem wiary boskiej i katolickiej wszystkich prawd, które są zawarte w depozycie wiary i przekazywane przez Magisterium Kościoła jako objawione oraz trwanie przy nich. Drugim kryterium przynależności do Kościoła są sakramenty święte należące do publicznych spraw Kościoła, ponieważ przede wszystkim przez nie sprawowany jest kult Boży. Uznanie zwierzchnictwa kościel-

nego stanowi trzecie kryterium przynależności do Kościoła. Oznacza ono obowiązek wszystkich wiernych chrześcijan do zachowania posłuszeństwa względem Biskupa Rzymu i biskupów będących w łączności z nim. Ksiądz Profesor podkreślił, że elementy pełnej przynależności do Kościoła, tj. wiara, sakramenty i zwierzchnictwo kościelne, kształtują wspólnotę Kościoła, z której nie można się wyłączyć, ponieważ kto raz przyjął chrzest, nigdy nie będzie mógł być *extra Ecclesiam*. Przestrzeganie wymogów pełnej przynależności do Kościoła jest obowiązkiem każdego wiernego.

Na zakończenie sesji odbyła się dyskusja, w której głos zabrali m.in.: bp M. Buczek, ks. J. Pawliczek, ks. S. Kawa, ks. M. Sitarz, a także osoby duchowne i wierni świeccy. Ks. J. Pawliczek w ramach dyskusji podał następujący przykład: Prawosławny, który od 15 lat uczęszczał na nabożeństwa w parafii rzymskokatolickiej, prosił o przyjęcie do Kościoła łacińskiego. Kongregacja ds. Kościołów Wschodnich uznała, iż mając na uwadze to, że już tak długo żyje jak katolik, należy uważać go za katolika. Ponadto Kongregacja stwierdziła, że człowiek ten wszedł do Kościoła obrządku wschodniego. Tymczasem nic go z tym Kościołem nie łączyło i nie chciał do niego należeć. Zwyciężyła litera prawa.

Ks. prof. Sitarz zauważył, że należy uporządkować zagadnienia związane z przynależnością do Kościoła Katolickiego, ale niestety konferencja naukowa nie rozwiąże wszystkich problemów. Zwrócił uwagę na rozróżnienie terminu *ius* (prawo Boże) od *lex* (prawo ludzkie: *Lex est quaedam rationis ordinatio ad bonum commune, ab eo qui curam communitatis habet promulgata*). Kościół jest instytucją Bosko-ludzką i posiada konstytucję materialną – Pismo Święte), natomiast nie ma konstytucji w sensie formalnym.

W sesji drugiej zostały zaprezentowane dwie prelekcje. Ks. J. Marčín (Uniwersytet Katolicki w Ružomberku) przedłożył wystąpienie pt. „Przynależność i zmiana obrządku. Praktyka na Słowacji”. Profesor scharakteryzował Kościół Katolicki na Słowacji, który żyje w dwóch wspólnotach: Wspólnocie Kościoła łacińskiego, zwanej również Kościołem Rzymskokatolickim i wspólnocie bizantyjskiego Kościoła katolickiego, znanej jako Kościół greckokatolicki. Obydwa Kościoły mają swój własny obrzęd liturgiczny, własną strukturę hierarchiczną,

ale również podlegają tej samej władzy Biskupa Rzymu. Są to dwie odrębne wspólnoty kościelne, które dzięki wzajemnej komunii należą do tego samego Kościoła Katolickiego. Prelegent w odniesieniu do aktualnej sytuacji relacji międzyobrzędkowych pomiędzy grekokatolikami a katolikami rzymskimi na terytorium Słowacji stwierdził, że Kościół grekokatolicki podkreśla równorzędność obrzędów oraz równorzędność sakramentów w Kościele Katolickim. W praktyce jednak często mają miejsce sytuacje nierespektowania konieczności zachowania przynależności do konkretnego Kościoła, zwłaszcza na terenach, gdzie wierni nie mają dostępu do własnego szafarza sakramentów.

Ostatnią prelekcję pt. „Przynależność i zmiana obrządku. Praktyka na Ukrainie” wygłosił ks. Andriy Tanasiychuk (Facoltà di Diritto Canonico San Pio X di Venezia). Zauważył, że kwestia przynależności do Kościoła Katolickiego zawsze była i jest aktualna, a także stanowi istotne zagadnienie zarówno z punktu widzenia teologicznego, jak i ekumenicznego oraz dyscyplinarnego. Ks. Tanasiychuk podkreślił, że przynależność do Kościoła *sui iuris* wiąże się z faktem bycia członkiem Kościoła, który wymaga wierności w przestrzeganiu dyscypliny kanonicznej przez wszystkich wiernych chrześcijan.

Sesja zakończyła się dyskusją, w której udział wzięli zarówno Prelegenci, jak i pozostali uczestnicy sympozjum.

Na zakończenie, w imieniu organizatorów głos zabrał ks. Kawa, który podziękował wszystkim uczestnikom za aktywną obecność. Słowa wdzięczności skierował w sposób szczególny pod adresem abp. Mokrzyckiego, bp. Buczka, Prelegentów, a także członków komitetu organizacyjnego. Wyraził nadzieję, że konferencja przyczyni się do poprawy kwestii związanych z przynależnością do Kościoła Katolickiego w Archidiecezji Lwowskiej.